

mana putant industria effossam tempore Balduini Comitis, sive adversus hostium excursiones, sive ad confinia Flandriæ & Artesiæ distinguenda. Alii sinum esse existimant maris interclusi. Certe Morinos etiam Oceano vicinos fuisse agnovit Virgilius, quum eos hominum extremos esse dixit. Atqui nunc Teruana octo milliaribus à mari discreta est. Præterea ex fundo fossæ novæ sæpenumero educuntur partes anchorarum, aliaque ferramenta nautica, certissima argumenta vicini olim & alluentis Oceani. Sunt præterea inter pagos Artesiæ memorandi quidam & non incelebres loci, privilegiis simul & anniversariis nundinis decorati: quales præfertim *Apenna*, quam Comitis vulgo appellant; *Aschicurtium*, *Fanum S. Venantii*, *Curverium denique*, *Lendio* pene contiguum.

Flumina. Fluvii qui in Artesia nascuntur præcipui sunt *Lisa*, *Aa*, & *Scarpa*.

Lisa. *Lisa* verò oritur ad Lisburgum pagum, cui nomen suum impertit, haud procul ab Terouenna: & Ariam opidum prætervectus, Armenarium, Virovicum, Menemium alluit: hinc Cortracum fere medium scindit, & Deinsum præterlapsus, Gandavum decurrit, ubi in Scaldim effunditur.

Aa. *Agino*, vulgo *Aa*, vel *Ha*, nascitur prope Terouanam, in finibus Morinorum, & arrepto in Caurum cursu, prætervehitur Fanum S. Audomari, unde porro Gravelingiam contendit, ubi, non procul ab eo loco, in quo magnum illud inter Gallos ac Burgundos, anno Christi 1558,

commissum est prælium, in Oceanum influit.

Scarpa duplicem habet in Artesia fontem; ^{*Scarpa.*} quorum major ex monte Sancti Eligii, alter ex loco illi finitimo profuit: quibus mox concurrentibus, Atrebatum jam integer pervenit. Hinc ad Boream versus Duacum, mox Laleinium & Marcenas interfuit; unde Hennonium porro decurrens, in exitu ipso Mortaniæ, Scaldi se immiscet.

Porro Artesiorum sermo Gallicus est, sed corruptus. Ditio olim fuit Flandrorum. Totam Balduino Arduennati dotis loco dedit Carolus Calvus, quum is Iuditham uxorem duceret. Postea Philippus Alsacius, quum neptem suam Isabellam locaret Philippo, Ludovici VII, Galliarum Regis filio, dotem ei dedit Flandriam Occiduam, hoc est, tractum eum, qui est à nova fossa usque in Picardiam. Eum Philippus anno 1298 fecit Comitatem, deditque filio suo Ludovico, qui primus Artesiæ Comes fuit, postea Galliarum Rex & pater Ludovici sancti. Anno vero 1332 Ludovicus Malanus Comes Flandriæ, post matris obitum factus est Comes Artesiæ; atque ita rursus uterque Comitatus conjunctus fuit. Obitu autem Caroli Audacis Burgundiæ Ducis, Ludovicus XI Galliarum Rex iterum Artesia potitus, quæ postremum pacto & fœdere Caroli VIII, Galliarum Regis, & Maximiliani Imperatoris, cessit Philippo Austriaco Maximiliani F. patri Caroli V, anno 1493.

